

Дівчатка (скорочено)

Оксана Забужко

Оксана Забужко

Дівчатка

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Якось Дарка вгледіла в тролейбусі знайомий дівочий профіль. По-підлітковому непропорційно довга шия настороженого оленяти (оленя – від Олена: казати Лена, Ленка чи Леночка, як казали всі, Дарці не повертався язик) нагадала Дарці шкільну подругу. У кабінеті хімії Ленка, Леник-Оленятко сиділа біля вікна, і світло падало їй на обличчя й шию, аж до темної западинки під другим ґудзиком, що глибшала, коли вона нахиляла голову.

Дарка подумала, що це не може бути Ленка, бо їй зараз, як і Дарці, порядно за тридцять. Хто знає, на що Ленку перетворило життя. Ленця, оленятко. Отроковиця – ось точне слово.

Ленця-не-Ленця з тролейбуса повертає голову. Звичайно ж, це не вона. Дарка відводить очі, чемно туплячись за вікно, де в зелені Маріїнського парку показується кам'яний Ватутін – скульптурний епіграф до цілої хрущовської доби: ровесничок, подумки форкає Дарка, і вирішує піти на шкільний збір випускників. Хоч що може бути цікавого в сивіючих і лисіючих дядьках, радих на часинку обернутись на хлопчаків, і штучно вистроєних цьотках, які крадьки ревниво пасуть зором твої зморшки в надії, що в них їх куди менше? Але вона піде, щоб дізнатися, що сталося з Ленцею-оленятком.

Коли в їхньому четвертому "Б" з'явилась Ленця, Дарка вже мала за собою біографію, цілком гідну майбутнього кримінального або політичного лідера: аж дві дівчинки з її класу мусили змінити школу, одна навіть посеред навчального року. Тоді ж у Дарки розпочався період запійного читання аж до кінця навчального року. А з початком нового в класі з'явилась новенька.

Скільки б не порпалася в пам'яті, Дарка ніколи не могла знайти там уперше побачену Ленцю. Ленця не прийшла ззовні – вона розвинулася зсередини Дарки, як її власний орган. Що Дарка запам'ятала – це Ленчині капронові колготки: більшість дівчаток у класі ще носила бавовняні, білі й коричневі. Ленчині ноги були довгі, беззахисно цибаті, як у новонародженого оленяти. У заллятому ранішнім сонцем класі вони здавалися золотими. Ленця мов не мала дитинства: всі ті вискубування брівок, перемірювання на себе різних стрижок, підбір лаку для нігтів, – все воно якось від роду було при ній. Вчительки не долюблювали Ленцю, ставили її в куток. І Ленця стояла там у своїй куценській формі, на виду в цілого класу, злегка розгойдуючись на золотих

оленячих ногах. Маринка Вайсберг сказала якось Дарці, що в Ленки аж на дванадцять сантиметрів довші ноги, ніж у неї, бо вони мірялися. Від цих слів у Дарки під грудьми повільним вогнем розтікався опік: ще вчора вони з Ленцею допізна сиділи над озером у парку, і Ленка говорила, що у світі багато краси, і як це все вмістити в собі, коли світ такий величезний? Ленка казала: "Знаєш, Дар, мені здається, зі мною от-от має трапитися щось дуже прекрасне або дуже страшне, щось таке, таке, від чого я нарешті зумію все вмістити, охопити, розумієш?" Дарка слухала і тремтіла від відчуття, наче в долонях у неї ворухиться метелик. Їй отілося захистити Ленку. А може, здогадується тепер Дарка, може вона хотіла бути старшою сестрою Ленці, адже Дарка була одиначкою в батьків. Тоді в класі Дарка не могла зрозуміти, як могла Ленця міряться ногами з дурепою Маринкою, Дарці вона ніколи не пропонувала такого. На перервах Дарка не говорила з Ленкою, але уже після уроків вони знову сиділи в парку над озером. Ленка пристрасно запевняла Дарку, що з Маринкою то все "глупості", які не мають жодного значення, і Дарка якийсь час іще вдавала ображену, а потім почула власний крик: "Прости мені!". Далі було сповзання вділ уздовж Ленчиних колін, обіймаючи їх руками, і одночасне жадібне вдихання, крізь сльози, їх несподівано рідного, хлібного запаху. Згодом вони лежали під одною ковдрою, перешіптувалися, сміялися. Ось що таке сестра. У парку Ленця, зціловуючи вологі доріжки з Дарчиних щік, притислась губами до її губ і на мить завмерла, задихнувшись, її серденько гупало Дарці всередині, й обидві злякано заклакли, не знаючи, що робити далі. Потім Дарка враз відчула в себе між губами Ленчин язык і затряслася вже од якогось нового, незрозумілого плачу, з силою вхлипуючи його в себе разом з Ленчиним язиком, ще дужче стискаючи руками худеньке тільце.

Іншого разу, в Ленки вдома, перед великим дзеркалом, вона першою розщіпнула сукенку на грудях, оголивши дві атласисті бретельки на плечі. Ленка давно вже носила ліфчик, Дарка бачила, коли вони перевдягались перед фізкультурою. Дарка побачила ніжний, перламутрово-рожевий вершечок груді, і водночас Ленчині пальці стали обережно розстібати кофтинку на Дарці. Ленця легко-легко нахилилась над її грудьми, і Дарка відчула її мокрі, вбирущі вуста. Все зненацька попливло, а чи то сама вона, Дарка, пливла, зсувалася кудись у невідомість, у щось чадне й гаряче, щось недозволене й владно-притягальне, порівняно з чим уся її дотеперішня воля-до-влади, її першість у класі, олімпіади, капітанство в шкільній команді – все було смішним і мізерним.

І так воно все й почалося. І закрутило, й понесло... Всі їхні великі перерви пліч-о-пліч на підвіконні, блукання парком після уроків, запійні розмови про сенс життя, про майбутнє людства, буде війна чи ні, про власне дитинство. То був, здається, шостий клас: якраз коли в дитячому гурті починається нестримний процес хаотичного бродіння, злипання й розлипання молекул по двоє, по троє, незбагненні здружування й роздружування по кілька разів на рік, так що ніхто з учителів на цих двох особливій уваги не звертав.

Всі Дарчині і Ленчині тремтячі припадання до себе, всі палкі поцілунки й пестощі

вибухали не самі собою, тобто не з чисто тілесного інтересу, як то потім було з хлопцями, а, щоразу розв'язкою якої-небудь чергової емоційної накрутки: в нападі замирення після нової сварки, в екстазі порозуміння під звуки "Doors". В той рік вони обидві умудрялися ще й добре вчитися і багато читати. Ленка була "дівчинкою з заможної родини" при розлучених батьках, що пестили її, мов змагаючись між собою наввипередки: стереосистема, французька білизна в дванадцять років...

...Аж ген пізніше, дорослою, Дарка вирішила врешті розвідатися в матері до пуття, що ж то такого насправду страшного було тоді відкрилося (ох, краще б не відкривалось...), від чого цілою школою понад місяць достоту штормило? Адже ж ніби й банальна, як на зрілий розсуд, історія: "дівчинка з заможної родини", неповних чотирнадцяти років, потай від усіх (і від Дарки теж!) водить компанію з цілком статевозрілими хлопчиками з десятого, їздить з ними в неділю на Труханів острів, а потім мама одного з цих хлопчиків зчиняє рейвах на цілу школу, бо коханому синуньові порвано, чи пак перегризено, вуздечку на члені. Про вуздечку тільки й спромоглася згадати Дарчина мама, для якої це, схоже, стало незабутнім анатомічним потрясінням. Що запам'ятала сама Дарка – то, крізь прочинені двері директорського кабінету, вперше тоді побачену, викликану до школи маму Ленці – молоду і сліпучо вродливу, в чомусь обтисло-шкіряному, в блиску циганистих дармовисів, у сизих паволоках тютюнового диму. Дарчина мама, однак, запам'ятала ще й появу в школі слідчого. А раз слідчий, значить, не тільки здорові підліткові розваги на свіжому повітрі. А що ще могло бути? "Жувачка", джинси, значок з американським прапором? Плюс явний душок політичного доносу.

Про жодну вуздечку Дарка тоді, звичайно ж, не знала – та й ніхто в класі не знав, крім, звісно, батьків. Дарка знала тоді тільки те, що Ленцю зганьблено, безповоротно втоптану в якийсь темний кошмар, у хлань, що нагло розверзається під ногами там, де має бути твердо, сухо й добре освітлено, і тато з мамою вголос обурювались "цією малою проституткою", ба навіть ходили, в складі делегації від батьківського комітету, до директора з вимогою, аби Ленцю негайно забрано зі школи.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Дарка почувалася тоді знехтуваною, споневаженою, бо Ленця вибрала хлопців для якогось іншого життя. І Дарця махом опинилася в смішних, незграбних, сутулих відмінниках. Коли на класних зборах Дарка, як голова ради загону мусила оголосити "персональное дело" Ленці Скальковської й першою забрати слово, вона здала Ленцю так, як од неї не сподівався ніхто – ані сама вона од себе. "Ти сама поставила себе понад класом! понад колективом! ти вирішила, що ти краща за інших, що тобі більше, ніж іншим, дозволено, і ось до чого це привело, – твоїм товаришам сьогодні соромно за тебе!" – говорила тоді Дарця. І не був то адміністративний раж а тільки яра, всепереможна хіть, хай і востаннє, а таки м а т и Ленцю – наверненою й розкаяною, ревню благаючою прощення за зраду. Але Ленця Скальковська мовчала. Вона взагалі

не дивилась на Дарку – дивилась у вікно, на спортмайданчик із тополями, від часу до часу, закусивши спідню губку, починала плакати – і ясно було, що про щось своє. Двері, що в них, не ввійшовши проханою, Дарка заповзялася вломитись, так і лишилися зачинені.

...Може, припускає тепер Дарка, вона була вагітна?.. Але цього, слава-тобі-Господи, вона вже ніколи не знатиме. Бо не підкотишся ж на ювілейній вечірці випускників, зі шклянкою вина в руці, до, вважай, незнайомої тітки, щоб звичайненько в неї поцікавитись: слухай, тоді, пригадуєш, – чи в кінці шостого, чи на початку сьомого класу – тобі часом не робили аборту?..

Тепер Дарка може припустити й дещо інше, а саме: що Ленця, з її родженою, м і ч е н о ю крихкістю, Ленця-оленятко просто мусила, і то дуже рано, віднайти свій спосіб боронитися, зокрема й від все-і-вся-під-себе-підминаючої Дарки, – затуляючись тим єдиним, чим мала: тілом. Виставляючи його між собою й іншими, як щита-обманку: ось, візьми, ну візьми, помацай, хочеш?..

Рік, два, три, чи що, після того – сьомий, восьмий, так, здається, дев'ятий клас – вони проходили повз себе, віталися кивками. Дарка довший час уникала зустрічатися з Ленцею очима, або, крий Боже, зоставатися наодинці. У старших класах вони почали перемовлятися. Якось все вщухло, хоч якийсь час іще зберігався в класі круг Скальковської режим ізоляції, але – розсоталось помалу-малу. Тільки вчителі, точніше, вчительки лютували (казали, одинокий фізкультурник тоді на педраді й спробував стати в її обороні, але якось надто вже глупо йому вийшло, та й яка могла бути оборона?). Ленку раз навіть відправили на районну олімпіаду – з англійської б то, чи що, – а проте якийсь збудний, дразливий дух, видать, крізь неї просочувався, як отой млосно-солодкий, ледве вловний, і тим розпусніший (певно, вважали вони) пах не-інакше-як-материних парфумів, – свербів їм у ніздрях, вступав у кров і темнив на виду: Скальковська, вийди з класу!..

А в дев'ятому, недобувши останньої чверті, вона вийшла вже назавжди. А вслід за нею звільнився й учитель фізкультури – колишній майстер спорту з плавання. З'ясувалося, що в них із Ленцею був роман, цілу ту весну. Хтось їх підстеріг. Звичайно, казала Дарчина мама, в усьому винуваті батьки: тільки глянути на ту матінку, одразу все ясно.

Зараз Дарка вибирає, у чому б піти на зустріч однокласників. Вона бачить себе залякною в дзеркалі, з вішаком, із якого звисає долі довга шовкова сукня. Вона зробила самозрозуміле відкриття – не можна мати безмежності. І всі наші домагання набути чим побільше – грошей, мужчин, вражень, дипломів, суконь, автомобілів, – тільки жалюгідні, смішні потуги наблизитися до плюс-нескінченности, додаючи до мізерної суми одиницю за одиницею. Треба б якось інакше до того братися, а як?..

...Вони рахували при вході до ресторану, хто не прийде, на кого не чекати. Таке оглушливе першої миті відчуття – гурт незнайомих людей, незвично тихих і сивіючих, і лисіючих (мужчини), і дуже парадово вистроєних (жінки). Коли однокласники перелічували усіх, Дарка нарешті зважилась і спитала: "А Скальковська?" Дарка

зрозуміла, що тих, чвертьстолітньої давности подій, насправді ніхто з однокласників не пам'ятає. Невеличка повнява брюнетка з темними, мошком, вусиками, що виявилась Маринкою Вайсберг, сказала, що минулого літа зовсім випадково зустріла на вулиці Скальковську, яка важить тепер 86 кілограмів, така здоровенна цюха, діжа діжею, тому що їй кололи інсулін, а треба було літій. Дарка думала: "Дорога Ленцю, моя кохана золотонога дівчинко, моя безпутна сестричко з розширеними, як у наркоманки, зіницями, в яких свічками стоять сльози од незмоги вмістити в себе цілий світ – що прийняти в себе всіх мужчин нараз, – що ж це вони говорять про тебе?"

Один з однокласників-лікарів сказав: "Якщо літій, то має бути маніакально-депресивний психоз, а це гаплик, це не лікується, просто треба вже довіку на хімії сидіти". Маринка сказала, що Скальковська мала зірвану вагітність, після чого її покинув чоловік, вони нібито якраз вернулися з відпустки, звідкись зі Швейцарії, де вона плавала в озері під табличкою "Polluted water" і щось там підчепила, якусь заразу, ну, й начебто від того. Псевдо-психіатр, він же Вовка Лясота сказав, що справа не конче має бути в якихось конкретних причинах, в о н и часто й вигадують, і дуже в тому бистрі, а якщо дійсно маніакально-депресивний психоз, то це не психосоматика, це штука органічна, як і шизофренія, наприклад, або так звана епілепсія пті-маль – тут етіологія неясна, проявляється воно тільки з роками, переважно якраз по тридцятці.

Маринка розповідала далі: вона тоді запросила Скальковську до себе, це було близенько. І поки Маринка бігала в гастроном по закуску, Скальковська хотіла спокусити її чоловіка. Німфоманія, ставить новий діагноз Вовка Лясота. Дарка подумала: "Чом не істерія покинутої жінки – а не виключено, що й розвинений із роками стиль легкоприступної, та ще й ота її на око вгадна безборонна ламкість, котру й вісімдесятьма шістьма кілограмами навряд чи затулити і котра багатьом, а надто хлопам, просто бальзам на всі болячки зразу, так що чоловік Маринки зовсім не таким постає в цьому сюжеті біленьким ягнятком".

Згодом однокласники рушили до накритих столів, і Дарка вирішила напиться.

Додому Дарку проводить Вовка Лясота. В таксі він цілує її в плече під бретелькою сукні й бурмоче щось про своє розлучення. Вдома Дарка ледве поціляє ключем у двері. Лясота тимчасом обернувся на гарячого джмеля й гуде їй у вухо, як від самого восьмого класу боявся до неї підступитись, і облягає її звідусюди важким сопінням і натиском чужого тіла під настовбурченою і вже зайвою тканиною. Ошатна сукня на бретельках непоштиво летить на підлогу... і потім вона лежить каменем, уткнувшись йому в плече, а він питається в неї: "Ти знала, що я тебе любив?..." Вже сповзаючи в сон, вона встигає пригадати, як колись Лясота, сам далеко не з гірших учнів, непомаду був її здивував несміливим проханням допомогти з математики, – єдиний раз, коли могла запідозрити його в бажанні зостатися з нею наодинці, і на цій приємній думці Дарка нарешті засинає.

Прокидається вона вмент, як од поштовху, й зараз же поплавком випорскує з ліжка, в котрому безсоромно, мов одвіку тут прописаний, посапує сплячий мужчина. Кутаючись в остиглого чоловікового халата (коли той ідіот нарешті забере свої речі?),

вона йде на кухню, де світне табло показує пів на четверту. Дарка стенається од плачу: нащо ж, нащо це все, навіщо воно здалося, Господи, і за яким хріном таке життя? І цей жаль, живий і пекучий, за всім тим, чим ми так і не стали, і вже не станемо, ніколи. Промокнувши очі пальцями, вона сягає по цигарки на столику, чиркає сірником, і так, стоячи серед кухні з запаленою цигаркою в руці, здається собі більшою за темряву. О'кей, підіб'ємо бабки, і що ж ми маємо?.. Сяке-таке ім'я в своїй галузі, сяку-таку матеріальну незалежність, наскільки це взагалі можливо в наших умовах, і дві монографії, і один вузівський підручник, і два розлучення, і почесне членство в трьох західних академіях, яке лайна варте, але для некролога згодиться. E la nave va. Show must go on. За яким бісом?.. За яким бісом потрібно було, щоб із них двох вижила саме вона?..

І тут ця огида до себе, ця нудота. Даркою нарешті по-справжньому доглибно стрясає, тобто її вивертає. Вона вивергає з себе вчорашню вечерю, і себе при тій вечері, і ніч із Вовкою Лясотою, всі недоперетравлені житейські бруди, трупний яд від останнього шлюбу, всі скандали, і відворотно принизливі порахунки, всю накопичену відразу до себе і світу, – аж до дна, до вишкреблених послідків, до дитинства, щоб стати стерильною, чистою й незворушною.

Потім вона довго, ретельно миється й чистить зуби, а коли виходить із ванни, у вікнах вже починає сіріти. Вовка Лясота лежить у її ліжку. З Дарчиною появою він усміхається – трохи переможним мужиком після вдалої ночі, а трохи й тим хлопчиком, який колись давно підступився до Дарки на перерві й, дивлячись повз неї й шаріючись, тільки не щоками, а чомусь вухами, попросив розтлумачити йому як-небудь після уроків контрольну з математики. Чого вона, до речі, так і не зробила. І щойно тепер Дарка розуміє, що не може просто в живі очі сказати йому: "Забирайся", – принаймні не зараз. Не може перевести на іншого цей страшної ударної сили струмінь нічим не прикритої, цілком байдужої до людини, суті життя, залишаючи людину віч-на-віч із речами-як-вони-є. А не можна її там залишати. Ніхто не заслуговує на такий жереб.

Бодай цим розумінням вона завдячує Ленці. Бодай цим. "Вставай, – каже Дарка до Вовки Лясоти найбуденнішим у світі голосом. – Будемо снідати".

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу